

СКОЈЕВКЕ И БОЛНИЧАРКЕ

После напада Немачке на СССР 22. јуна 1941. године, у Ужичу се у организацији СКОЈ-а отпочело са интензивним радом скојевских група по реонима. Ја сам припадала скојевској групи Коштица. У тој групи су поред мене биле још Грозда Чворовић, Дана Милосављевић, Олга Којадиновић, Јелена Марковић и Нада Видојевић. Састанке смо одржавали у кући Јелене Марковић или Грозде Чворовић.

Састанцима је руководила Олга Ђуровић, учитељица, која нас је сваки пут најпре упознавала с политичком ситуацијом и говорила о догађајима у ужичком крају и нашем граду.

Важан задатак ових скојевских група био је да се омладинке оспособе за пружање прве помоћи. Обучавању за пружање прве помоћи присуствовала је Добрила Петронијевић, која је радила у ужичкој болници. Она нас је обучавала како да употребимо први завој и како да дајемо инјекције. Доносила је завоје и шприцеве и све то стручно демонстрирала. Чини ми се да су ови курсеви одржавани три пута недељно, углавном по подне.

Рад скојевских група био је разноврстан. Поред обучавања у пружању прве помоћи, сећам се да смо читали књигу „Како се калио челик“. Водили смо дискусије о прочитаном поглављу из ове књиге. Чини ми се да смо иза тога добијали нову снагу и подстрек, жељу да и ми дамо одређен допринос борби.

Нашу групу је после извесног времена посетила Милева Ђурђић, тада члан Окружног комитета КПЈ за ужички округ. У разговору нам је поставила задатак да се што више и стручније обучимо у пружању прве помоћи јер ћемо, уколико се укаже потреба, бити позване у партизанске јединице.

Наша група је радила на прикупљању одеће и хране за борце Ужичке чете. Свака појединачно је од куће доносила нешто од одеће, обуће и хране па смо храну припремале у кући Јеле Марковић. Везу између наше групе и чете, чије је седиште било најпре у Буару, одржавао је Жико Ципкало. Он је оно што смо припремиле носио нашој партизанској јединици.

Негде почетком августа 1941. године Цвета Дабић и Роса Цицварић биле су у затвору, а из затвора су пребачене у ужичку

болницу. Преко Жике Ципкала сазнале смо да Вукола Дабић намерава да наша група успостави везу са Цветом и Росом у болници. Самоиницијативно смо се одлучиле да дођемо у везу с Вуколом Дабићем, који се тада налазио у Буару. Знали смо да Миленко Ђурић Панца и његова мајка Стана знају где се налази Вукола. Цела наша група је кренула у Буар и дошла у кућу бабе Стане. Кад смо стигле, представиле смо се баби Стани и, не размишљајући много о могућим последицама, затражиле смо да нас она повеже с Вуколом. Баба Стана је енергично одбила да ишта зна о Вуколи и партизанима, о њиховом боравку на овом терену. Биле смо сигурне да она то зна, али задивило нас је њено држање и конспиративност. Вратиле смо се необављена посла.

Током месеца августа 1941. године формира се још једна скојевска група у насељу Клисури у Ужицу. Пошто сам ја тада становала у Клисури, мени је Олга Ђуровић казала да пређем тамо и да се повежем с Надом Матић, коју сам познавала још од пре рата.

Сећам се да су у овој групи радиле Мица Ковачевић, Љуба Ковачевић, Петра Богдановић, Вера и Нада Матић и Вера Јелић. Састанке смо одржавали у кући Петре Богдановић и Љубе и Мице Ковачевић, које су се налазиле, једна уз другу, наспрам војног круга у коме је била немачка касарна. Састанцима је руководила Нада Матић. Радило се по истом систему као и у групи у Коштици. Љуба Ковачевић, учитељица, читала нам је одговарајуће делове из књиге прве помоћи. Она је за прву помоћ била делимично и раније оспособљена кроз школовање у Учитељској школи у Београду.

Сећам се да смо један састанак одржале на ливади у Ћендовини. Са собом смо понеле ручни рад. Имале смо једну плетену корпу, у коју смо ставиле књигу прве помоћи и прекриле је воћем. Тога дана са брда Ђајићевине наишла су два жандарма. Пришли су нашој групи и питали: „Девојке, шта радите?" Ми им велимо: „Спремамо дарове". Они одоше, али нама се тада учинило да ови састанци изван куће могу бити опасни па смо даље радиле само у кућама.

Једног дана у септембру 1941. године Јела Марковић је дошла у моју кућу у Улици Југ Богдановој број 8. у Клисури са Миленом Мартиновић, супругом Драга Мартиновића, и казала ми да смо добили задатак да из ужичке болнице изнесемо друга Радомира Совровића Совра, који је тамо пребачен из ужичког затвора на лечење. Совро је у лето 1941. године био рањен у ногу приликом бацања бомбе на кућу полицијског писара, Тихомира Љубојевића. У болници се затекао и оног дана кад су Немци напустили Ужице и предали га четницима па је постојала опасност да четници рањеног Совра у болници пронађу и убију.

Нас три кренуле смо у болницу. Дошле смо у болничко двоориште и баш тада смо чуле немачке „штуке". Немци су дан-два пре тога били напустили Ужице и предали га четницима, али су

одмах послали своје авионе да бомбардују складиште муниције, које се налазило у Крчагову, непосредно до болнице.

Кад смо ушле у болничко двориште, виделе смо да лакши болесници излазе из соба и склањају се у подруме болничких зграда. Штуке бомбардују складиште. Убрзо су почеле експлозије муниције. Праштало је окол. Ми нисмо чекале да бомбардовање престане, већ смо одмах ушле у зграду где је лежао Совровић. >зеле смо носила, која су се налазила у ходнику, и на њих ставиле рањеног друга. Док смо износиле Совровића, нико нас није ништа питао нити нам је сметао. Била је општа гужва и паника због надлетања немачких авиона и бомбардовања терена у непосредној близини болнице.

На месту где се налазила хмртвачница, на крају болничког круга, развалиле смо ограду и у том правцу однеле на носилима друга Совровића. ММало изнад болнице, у неком шумарку смо се одмориле и сачекале да оду немачки авиони. Совровића смо затим однеле уз брдо и оставиле га у кући неког Лазовића. Тако смо добиле задатак.

У град смо се враћале косом изнад болнице. Тада смо приметиле колону наоружаних војника чије су се пушке пресијавале на сунцу. Један по један ишли су од Доварја преко Вујићевине према Шанцу. Биле смо доста удаљене тако да нисмо знале ко су, али смо наслућивале да то могу бити партизани. Када смо дошле на раскрсницу на Доварју, зауставио нас је стражар. По ознакама смо виделе да је партизан. Иије нас хтео пустити у град. То је био наш први сусрет с партизанима. Када нас је стражар после дужег убеђивања пустио, полетеле смо као на крилима.

Код Малог парчића било је пуно народа и бораца. Виделе смо раздраганост народа, грљење, љубљење, сузе радоснице.

Сутрадан смо добиле распоред да идемо на праксу у болницу у Ужицу. Све другарице које су завршиле курсеве ишле су на праксу. Из коштичке групе на праксу су распоређене Дана Милосављевић и Олга Којадиновић. Из моје групе, из Клисуре, на праксу су упућене Мица Ковачевић, Вера Јелић, Вера Матић и ја.

У болници нас је примио доктор Леви и распоредио да радимо пре подне у превијалишту, а по подне присуствујемо предавањима која је држао доктор Леви. Ноћу смо по две дежурале, а када смо биле мало слободније, савијале смо опране завоје.

Једне ноћи је дошао камион с рањеницима које су пратиле Олга Живковић, Милка К⁷шић, Драгица Парезановић и још једна другарица, чијег се имена не сећам. Рањеници су били распоређени по слободним просторијама.

Шеснаестог октобра са Драгицом Парезановић сам отишла у Прву црногорску чету, која се тада налазила на положају Трешњици. Комесар ми је био Милан Бобић.

Добрила ПЈЕВЧЕВИЋ - ПЕТРОВИЋ